

מהדורה שניה זו של הספר "ראשון-לציון" יצאה
לאור באוגוסט 1991 ביוזמת משפחת **יודילוביץ**,
ע"י **שם בן-עמי**, בן **דוד יודילוביץ ז"ל**, בתמיכתו
ובעידודו של ראש העיר, **מאיר ניצן**, בסיוע
עיריית ראשון-לציון, **בנק לאומי לישראל בע"מ**
ויקבי כרמל מזרחי.

רב תודות לשותפים ביצירה וללוקחים חלק
במתן תהודה לתולדות העיר ומייסדיה.

הודפסו אלף עותקים, כאשר חמש מאות מהם
מיועדים לעיריית ראשון-לציון. חמש מאות
הנותרים יופצו ברחבי הארץ ע"י המו"ל, הוצאת
אביבים בע"מ.

ראשון-לציון

התרמ"ב=1882 - התש"א=1941

ראשון לציון הקה הנם (ישעיהו מ"א, כ"ז).

העורך

דוד יודילוביץ (כתיב גלותי)

דוד יודה-לב-איש (כתיב עברי)

יצא לאור בעזרת חברת „כרמל מזרחי“

שלהי התש"א ראשון-לציון 1941

כל הזכויות שמורות לדוד יודילוביץ
Copyright by David Idelovitch

נדפס בארץ-ישראל 1938 - 1941 Printed in Palestine

בדפוס הראשון במושבחנו ראשון-לציון
מרכזי ז. ינקלביץ - 1938 - 1941

תוכן הענינים:

154-161	דף	ט. עדת ראשון-לציון.	דף
161-163		י. שניים למיסדים	
175		צו ג'מאל פחה (על החולות)	
172-182		מפות ראשון-לציון ורחובותיה	ח-ט
183-189		מתנחלי ראש"צ עד התרע"ג, תמונותיהם, פוטומונטג'ה	
190-201		י"א. החנוך בראש"צ; בית הספר העברי הראשון בעולם	י-יא
201-204		גן הילדים עברי, הראשון בעולם	
204-208		רשימת המורים, בית הספר בתקופת העדה	
223-224		גימנסיה בראשון-לציון	יב.
224-226	}	דברי ימי שלשה עשר ראשי ההוראה שניהלו	
229-236		ארן ברזי הספר בראשון-לציון, רמזותיהם	
236		מורה המורים אליעזר בן-יהודה	
238-239		ועדי בתי הספר בראשון-לציון.	
413-414		י"ב. ועדי המושבה והתפתחות חייה הצבוריים	1- 6
414-428		תולדות ראשי הועדים וראשי המועצות במושבה	7- 11
428-429		הועדים של החקלאים	
429-433		תולדות ראשי ועד החקלאי	
434-436		רשימת חברי ועד המושבה	
436-437		רשימת חברי הועד החקלאי	
437		מזכירי שני מיני הועדים.	
437-447		י"ג. פקידות הברון בראש"צ; תולדות הפקידים	12- 22
443		גורת התרמ"ז	
448-451		י"ד. המוכתריה, תולדות המוכתרים	
451-452		הקלג'רף היחידי בראש"צ ש. פ. רוון.	23- 28
452-457		ט"ו. יקבי ראשון-לציון	28- 42
457-479		חמשים ואחד הבצירים בראשון-לציון	44- 47
459-461		הרצל בראשון-לציון	49- 56
462-463		הרברט סמואל בראשון-לציון	56- 61
464-466		נאום הברון בביהכ"ג בתל-אביב	67- 70
471-474		ג'מס די רוטשילד וצ'רצ'יל בראש"צ	76- 78
475-476		מגילת היסוד למוזיאון בראשון-לציון	70- 89
479		הרב הראשי ד"ר י. א. הרצוג בראשון-לציון	92- 95
481-487		מנהלי היקב הטכנאיים והמסתחריים, תולדותיהם.	
488-491		ט"ז. מוסדות ממינות בראשון-לציון.	96-105
491-499		י"ז. הפועלים בראש"צ; תולדות ראשוני הפועלים	108-112
502-503		פועלי אגודת ישראל בראשון-לציון	113-145
503-505		י"ח. תולדות ראשוני הרופאים בראשון-לציון	133, 136
506		חברי הסתדרות הרופאים בראשון-לציון.	145
506-507		י"ט. מגבירי ראשון-לציון.	146-154

מבוא

- א. זרובבל חביב נשיא מועצת ראשון-לציון - פתח דבר.
- ב. דוד יודילוביץ [יודה-לב-איש] - סאת העורך.
- ג. מנשה מאירוביץ ודוב חביב - סאת חברי המערכת.

"ראשון-לציון"

- פרופ. נחום סלושץ - בראשית ראשון-לציון:
- א. ראש"צ וגלילה בהיסטוריה; ב. עין הקורא;
- ג. יקבי המלך שלמה.
- פרופ' שמואל קליין - מקדמוניות ראשון-לציון.
- ד"ר א. י. ברור - סקירה גיאוגרפית וטופוגרפית על ראשון-לציון:
- 1. השם; 2. מעמדה הגיאוגרפי; 3. השטח;
- 4. הגנולות; 5. הקרקע; 6. צורת הקרקע;
- 7. זרני ראשון-לציון.

דוד יודילוביץ - דברי ימי ראשון-לציון:

- א. בראשית היה הרעיון.
- ב. ממחשבה למעשה; תולדות המיסדים
- שליחות יוסף פינברג לאירופה
- המשך תולדות המיסדים.
- ג. מים, בארות
- מכתב ראשון של הברון על ראשון-לציון
- מכתב אליהו שיד.
- ד. ביל"ו, תולדות הבילויים
- המשך תולדות הבילויים.
- ה. המצורפים לתקופת היסוד; תולדותיהם;
- ו. סיום תקופת היסוד
- הברון והברונית די רוטשילד
- מכתבי ארלנג'ר והברון
- מברקי ארלנג'ר עבריים באותיות לטיניות ב-1884.
- ז. שש מסעות הברון לא"י.
- ח. יועצי הברון, תולדותיהם.

דף		דף	
	מיכל פוחצ'בסקי - לתולדות הגפן בראש"צ; נסיונותינו.	507-508	ב. מתוך מסקד ראשון-לציון.
263-269	זאב גלוסקין - „דברי יסוד“ למסחר תוצרת היקבים.	508-509	כ"א. שיר „התקוה“ ותלחן שלו.
271-293	דוב חביב לובמן - מתוך קורות ראשון-לציון. זרובבל חביב - א. חלוץ הפרדסנות בראש"צ; ב. בני ראשון-לציון בגדוד העברי.	509-510	כ"ב. יסוד קרן קימת בראשון-לציון בהתרמ"ט הקהילת הרשמי - תרשמות ראשון-לציון לשונים בספר הזהב של הקהילת עד התש"א.
309-329	יפת יודילוביץ - מסן-פרנציסקו ליריחו ועבר הירדן.	510-511	כ"ג. תרבות בראשון-לציון: ערבי קריאה; בית עם; ספריות, מקהלה, מכבי, בית המכבי, מגרש משחקים.
329-334	מוריס פֶּרֶס - היהודים במלחמת העולם פרופ' הינריך לֶה - ראשון-לציון בתערוכתה הראשונה (בברלין).	511-518	כ"ד. בקור תולים והכנסת אורחים בראשון-לציון.
343-345	מ. ויניק וא. פרל - אדמות ראש"צ (אגרולוגיה) ד"ר ד. אשבל ואינג'ניר מ. ויניק - אקלים ראשון-לציון (מטאורולוגיה)	518	כ"ה. ישוב התימנים (עיני גם מאמר ינובסקי).
346-356	ד"ר אליקים ויצברד - השבחת הבריאות בראשון-לציון.	520-521	כ"ו. טרזמים בראשון-לציון.
356-366	ד"ר אליפלט ויצברד - מעמד הבריאות בראשון-לציון.	518-520	כ"ז. הסמדרות נסים בראשון-לציון.
367-369	כתריאל רפפורט - אגרות. ד"ר ליאו זוסמן - חמשים שנות פרי הגפן ביקבי ראשון-לציון.	521-523	כ"ח. התרבות בראשון-לציון.
369-375	פישל ורבר - צבור הפועלים בראשון-לציון יוסף זבידוביץ - הפועל המזרחי בראשון-לציון אורי שרצר - עובדים ציונים כללים בראש"צ בצלאל גיפשטיין - פועלים רביזיוניסטים רל"צ מאירה בלקינד - מקהלה בראשון-לציון.	524	כ"ט. רבי מדינת בראשון-לציון.
405-413	עו"ד יעקב סגל - „המכבי בראשון-לציון (שיר) יו"ט ליפמן שליט - ראשון-לציון (שיר) נפתלי הירץ אימבר - ראשון-לציון (שיר) צבי גורדון - ראשון-לציון (שיר)	527	ל. תחיית הסעסה בראשון-לציון.
480-481	איתמר בן אבי - נעילה	527	סדר היין.
499-501	מפתח שמות האנשים	270	תולדות יוצרי הכרמלים.
501-502	מפתח שמות הגיאוגרפיים.	293-309	בני ראש"צ בצבאות ההסכמה באירופה. תולדות פרופסור ד"ר הינריך לֶה.
502	מפתח הציורים (מפות ותמונות).	340-342	מנשה מאירוביץ - תולדות ברטה פינברג - הנטיעות בראשון-לציון
549-551	תקוני טעויות.	345-346	- הפיס של יומן בימות מלחמת העולם - תולדות אלברט ענתבי.
551-552	מודעות.	43-44	אנטימים א. זוסמן - לתולדות המטעים בראשון-לציון.
		240-255	הח"א איסר ינובסקי - תולדות אהרן מרדכי פרימן - תולדות מנשה מאירוביץ - תולדות דוד יודילוביץ [יודה-לב-איש] - המסורות הדתיים בראשון-לציון; תולדות רבני ראשון-לציון - ר"ד אליקים ויצברד - ישוב התימנים בראש"צ.
		390-405	ר"ד ב. אבניסלך - על הקדיחות והמבנה הגיאולוגי של ראשון-לציון והסביבה.
		447-448	מנשה מילובסקי - בצל השקמה [על ישני עפר].
		256-263	הלחן לילי רותן - בית הספר בתקופת העדה.
		47-49	ר"ד יהודה ססמן כהן - תחנתי הראשונה בא"י.
		89-92	אחיקר קרין - בית הספר בתקופת מחלקת החנוך.
		226-228	מנשה בן יהודה - ראשון-לציון של בן יהודה.
		275-390	
		505-506	
		520-521	
		62-66	
		164-172	
		208-210	
		211-216	
		216-223	
		236-238	

יומין שנמצאת בגבול שטח הנחלה, המזרחי. - בכון זה הדרכתי את סוסי, והגעתי אל שקמה זקנה הנצבת זקופה, על ראש גבעה גבוהה, ושהערבים קוראים לה „ג'ומֶת אל עיון". - הבנתי כי זו היא ראשון-לציון. עליתי על ראש הגבעה להשקיף על הסביבה, והנה על גבעה מערבית אחת, נטיו אהלים אחדים, בעוד דקים אחדים הייתי עם סוסי אצל הגבעה הזאת.

הגבעה (היום בנוי עליה בית הכנסת הגדול והיא היום רחוב ברון די רוטשילד) היתה מכוסה קוצים וחרולים, ושיחי-מדבר צפופים וגבוהים, שהיה אי אפשר לעבור ביניהם. כחמשה עשר מטר ברוחב ההר היה השטח מנוקה ועליו שני אהלים; באחד יושבים בני משפחת היסמן, ובשני איזנבנד. ועוד קצת מן הצד סוכה ארעית ובה משפחת פישלזון, שהכירו אותי, והכניסוני כאורח הגון. אצל סוכה זו עמדה עוד סוכה עלובה, ובה מחמד צלח (הידוע לנו אח"כ כנושא כליו של הפקיד בלוך). -

„התבוננתי שלמטה מן הגבעה מתרחשת איזה תנועה: ערביות נושאות סלים על ראשיהן טעונות אדמה, ושופכות אותן אל מורד הגבעה קדמה, ויהודי אחד עומד ומנצח על העבודה. דרשתי בשלומי, ושאלתי: מה הוא המעשה שאתם עושים?

- „אנחנו עושים סכר, לעצור בעד מי הגשמים בחורף, למען נשתמש בהם לצרכינו.

„המשגיח הזה היה - כפי שנודע לי אח"כ - אחד ממיסדי המושבה, יהודה ליב הנקין. לא העירתי לו כלום. לנתי שמה, למחרת בא ז. ד. ליבונטין; התייצנו על דבר המשק ומה שיש לעשות תיכף; - העמדנו צריף, שנחלק לשלושה תאים: (1) לארוה; (2) למחסן; (3) לבית דירה. זה היה הצריף הראשון בראשון-לציון.

„באותו פרק זמן נתפרק המשק השתופי, הקומונה, שהיתה בראשון-לציון, ואני החזרתי להצבור את הבהמות המשותפות והמכשירים, שהיו כלם שמורים בידי ליבונטין.

„והנה העירותי את אזני ליבונטין על דבר הסכר שעושים לרגלי הגבעה, והבעתי דעתי: ראשית, יש ספק אם יקוו המים במשקע כזה; ואם גם ירבו המים בהסכר, אזי יפרו וירבו יתושים ומחלות במושבה, ושום תקנה לא יהיה בסכר מלבד להרסו.

„הנקין מצדו שראה במפעל-מים זה גאולה שלימה

המצורף

יהודה ראב (בן-עזר).

יהודה ראב נולד בשנת התרי"ח בכפר סנט אישטבן אשר בהונגריה. היה עוזר לאביו בעבודת אדמה וגם היה רועה את צאן אביו.

את החנוך הרך הראשון קבל על ידי קרובו יהושע שטמפר. בהיותו עוד קטן כבר הגה באהבה לארץ-ישראל.

ציור 64.

נולד בשנת התרי"ח.

כבן שמונה עשרה עלה לארץ-ישראל (בתרל"ה) ביחד עם אביו.

מיד בבואו ליפו, עלה יחידי ירושלימה ברגל, מה שנחשב בזמן ההוא לגבורה; בירושלים עסק עם אביו בתעשיית גבינה ומכירתה.

כשמיסדי פתח-תקוה, סלומון, גוטמן ושטמפר, גמרו את קניית השטח הראשון, נצטרף יהודה ראב אליהם בתורת חלוץ הישוב החקלאי.

הוא למד את עבודת האדמה, ונהל את ההגנה כנגד הליסטים הערבים.

כשנסדה ראשון-לציון, הזמין זלמן דוד ליבונטין את יהודה ראב, לנהל את עבודת המשק שלו. ויחד עם המיסדים התענה באשר התענו הם.

מפה אל פה, שמסר לנו יהודה ראב על ידי יואל פרימן על ימי ראשון-לציון הראשונים, אנו מביאים פה בשמו:

„יצאתי משדות פתח-תקוה לעבר דרומה, לשטח שקראו ראשון-לציון, וכיצד מוצאים את ראשון-לציון, שעדיין לא בנויה? נמסר לי לסימן שאחפש אחרי שקמה עתיקת חלל במאירעות מאי 1921-תרפ"א בין יתר הגבורים וקבור בפתח-תקוה.

ומאשתו השניה נשאר בן אחד מיכאל ושש בנות. -

למושבה, מצא בדברי הרס וחרבן לכל מגדליו, ויתנגד בחזקה לדברי.—

„ויוסף פינברג עמד לצדי; ודבר זה עורר חמתו של יהודה חנקין. וכמעט שפרצה מחלוקת באספה הלזו שדנה בשאלה. אז הצעתי לפינברג, שהיה דר במושבה הגרמנית, הסמוכה ליפו, להזמין את הברון אוסטינוב, ואת למלה, ראש המושבה שרונה, שיגידו הם את דעתם בתורת מומחים לדבר. ואני ערבתי כי בוא יבואו, יען כי עבדתי אצלם והכרתים. הצעתי נתקבלה. הוזמנו ברון אוסטינוב ולמלה ובאו, ודעתם התאימה לדעתי, וענין הסכר בוטל.—

ראב מספר: שבחמה"פ יצא לטיל על סוסו עם יעקב טופורובסקי ולוליק פיינברג מראשון-לציון לוואדי חנין ונבי רובין; בדרך יש בצה שקוראים בערבית „בפת-רובין“. והנה דבר תמוה לעיניו: האדמה מכוסה עשבים ירוקים נפלאים, בגובה למעלה מן הברכים. ויכיר בהצמח הגדל פרא את התלתן הידוע, היא הפקיה או טריפוליו, הכל רענן וטרי. וקשה לראות איך נותנים לרכוש יקר כזה שילך לאבוד. כששבו הביתה, ספר את הדבר לליבונטין, ויבקש ממנו לקנות לו מגלים אחדים, והוא יצא לקצור את השחת. שמע ליבונטין לעצתו והביא מיפו את המגלים — ראב לקח אתו אחדים מן הביל"ויים, אשר אך באו למושבה, ויצאו לקצור בתלתן. — ארבעה ימים רצופים קצרו, ואין פוצה פה ומוחה, כנראה שאיש מן הערבים לא הבין את הטוב הצפון במספוא הנצטשה מן עשבי בר ההפקר האלה.

ראב לימד והורה לצעירי המושבה, את רתום העגלות, את מעלות הסוסים, ומגרעותיהם; כל המתישבים פנו אליו והשתמשו בידיעותיו בתורת מומחה לקנית סוסים, פרות, עגלות וכלי עבודה. — וכל זה עשה שלא על מנת לקבל פרס. והוא מתגאה בזה. — את משכורתו קבל מליבונטין בתורת פקיד שלו. והוא השתדל להיות לתועלת במושבה (לכלם 111).—

יהודה ראב הוא כיום בן שמונים (עד מאה ועשרים) רענן וחי, ושמה שזכה לראות בהתרחבות כפרו פתח-תקוה, שנהייתה לעיר ואם בישראל.—

111) יהודה ראב התחתן בירושלים עם לאה לבית שינברג ילידת אנטריה. היא ילדה לו 3 בנים ובת אחת. — הבנים: ברוך, נשא את רבקה שלנק; אליעזר, נשא את בלה שריבמן; בנימין, נשא את דבורה ליפסקי. — הבת: אסתר בתאלמנה מבעלה יצחק גרין ז"ל.

ו. סיום תקופת היסוד.

נסתימה במלואה „תקופת יסוד ראשון-לציון“. עברו פה כל הדיוקנאות, כל הדמויות שהסתובבו ב־1882 על ההר השמם הזה, שהיה מלא שמיר ושית ועשבי בר וקוצים בני מאות רבות בשנים, ושקדשו אותו בשם „ראשון-לציון“. משפחת ראשון-לציון זו, מנתה אז ארבעים בתי אבות:

מיסדים	10
נוספים למיסדים	7
ביל"ויים	13
ומצורפים	10

בס"ה 40 לערך מאה וחמשים נפש.—

שונים הפרצופים, שונים נמוסיהם, מגוון היה אָפִים של אלו, שיצאו מכל שדרות העם, ממדינות שונות שׁ, בגלות אדום" שלנו, ואף על פי כן בשעה שהסתובבו על ההר השמם הזה, כלם יחדו לא נתכוונו אלא לדבר אחד: ליצור על האדמה הזאת ישוב, לדוגמא ולמופת של חיי ישראל חדשים, של עם בן חורין, ששולל את גלות האלפים, ומבטיח תחיה לאומת יהודה. וההשגחה עזרה והזמינה להם צדיק נסתר בצורת ברון אדמונד, להשתתף בכח-איתן שלו בתחיה. וההר השמם הזה זכה שברבות השנים קראו לו בני ראשון-לציון:

„רחוב בנימין די רוטשילד“

על שם אותו שליח, שראשון-לציון משכה אותו אליה וממנה התפשטה פעולתו על פני כל ארץ-ישראל, עד שנהיה בפי כלנו:

אבי הישוב.

ועליו יבואו עכשיו דברינו:

439, 437, 433, 431, 425, 422, 414	רבינוביץ פ. 279	קנטור 71
406, 404, 462, 447, 446, 445, 441, ב"ם,	רבינוביץ צבי הכהן 191	קסלר צבי דוב 527
נ"ם, 467, ב"ם, 468, 469, נ"ם, 473, ב"ה,	רבינוביץ ציונה 205	קפולה 333
492, 490, 486, 478, 477, 476, 475, 474	רבינוביץ שאול פינחס (שפ"ר) 148, 90, 89	קפלון שמואל 338, 333
525, 517, 516, 510, 506, 503, 501, 495, 494	ב"ם, 206, 150, 305	קפלונסקי אליהו 206
רוטשילד אוילינה 203	רבינוביץ שרה 188, 184	קפלמן 483
רוטשילד אשל 108	רבינוביץ תאומים הרב 98	קפלן אברהם 205
רוטשילד בתיה 108	רבקין יצחק 61	קפלן אליהו 325
רוטשילד דורותיה 517	ריבקין דוד 66	קפלן אליעזר 271, 296, 289
רוטשילד נוסטב 111	רובין א. 307	קפלן אלקה 419
רוטשילד ליאוניל 335	רובינה 71	קפלן יעקב 60
רוטשילד יעקב (נפט) 108, 198, ב"ם, 318,	רוזנסקי מרדכי 302, 437	קפלן ישראל 239
472, 471, 469, 467, 466, 451, 422, 333	רוזנטור ד"ר אלכסנדר די פיליפס 490	קצמירובסקי 335
510, 490, 486, 477, 476, 475, 474, 473	רוזמן אבינה 227	קרונליאק חנה אנה 487
524, 517	רוך שלום (הכרה) 315, 318, 242	קריווה אליהו 36, 67, 110, 141, 149, 401
רוטשילד מאיר 108	רוזובסקי נחמן 71, 191, 226	403, 402, 484, 476, 471
רוטשילד מוריס 467	רוזין אדם 185, 452	קריוו אברהם 60, 435, נ"ם,
רוטשילד שמעון ולף 111	רוזין הימן 60, 342, 435, 436, נ"ם, 437, 452	8
רוטנב אברהם 327	רוזין זלמן לוי 184, 188, 204, 208, 209	קרין אהרון 81, 205, 216, 218, 222, 224, 233
רוטסין ישראל 300	210, ב"ם, 218, 219, 233, 302, 303, 489, 452	284, ה"ם, 239, 302, 303, 423, 467, 510
רוטין ארתור ד"ר 406, 399, 398, 326	510	513
רוקח ישראל 302	רוזין חנה 462, 514	קרין חמר 206
רוקח שמעון 401	רוזין מאני 515	קרובי ר. א. ה. 517
רושדי ביי 400	רוזין עמנואל 185, 307, 308, 315, 452	קרח ביח"ר 527
רוניק יעקב 185, 184	רוזין רבקה 452	קרניו דובה 81
רוניקוב יהודה דב 61	רוזין שרגא פיבייל 79, 91, 183, 185, 187	קריצבסקי אורחי מרדכי 215, ב"ם
רחבעם בן שלמה 3, 390	192, 194, 198, 204, 208, 227, 248, 239	קריצבסקי ברליאנט אסתר 185
רחובות המושבה עיני דף 181	434, 428, 435, ר"ם, 496, ב"ם,	קריצבסקי הירשפלד ברכה 185
רחובות (ועד המושבה) 323	487, ב"ם, 448, 451, ה"ם, 452, ב"ם, 511	קריצבסקי חיים יעקב 183, 185, 188, 305
רהליו יצחק 61	512, 513	קריצבסקי חנינא 514
רחמי ביי 395	רוזנבלום ד"ר ליאו 506, 436	קריצבסקי יצחק 205, 215
רמנר אלכסנדר 49	רוזנבלום חנה 523	קריצבסקי יצחק ד"ר 185
רמנר רחל 49	רוזנברג זיני 516	קריצבסקי משה ד"ר 185
רמנר שמעון יהודה 184, 185	רוזנברג מיה ד"ר 506	קריצבסקי עמיאל צילה 185
ריבנר אליעזר ולף 59	רוזנברג ניסל 300	קרלן פרץ 488
ריבנר ולנרוי 355	רוזנברג פריץ ד"ר 239	קרמר מנדל 400
רינא (אנודה)	רוזנברג יצחק 437, 488	קרו היסוד 467
רינאי ד"ר 224, 223	רוזנברג 513, 245	קרו קימת לישראל 14, 15, 172, 304, 327
רידינג לורד 527	רוזנבסקי מנחם מנדל 51, 158, ב"ם,	522, 521, ב"ם, 510, 509, 500, 421, 328
ריוה ביי 393	רוזנפלד נב' 205	קרניאל ישעיהו 226
רייזנר הינריך 280, ב"ם, 281	רוזנפלד מאיר 354	קרניאל מרדכי 91, 320, 322
רייכלר צפורה 302	רוזנפלד (מהנדרס) 456, 464, 85, ב"ם,	קרנץ 71
רייבין דוד שלמה 24	רוזנר פריץ ד"ר 502, 436	קרנר איווק 315
ריינהרד דוד 60	רוזנברג 474	קרנר שמואל 161, 181, 331, 421
רינה מרדכי 205	רוטשטיין אמרי 340, 341	קרוס סמי 54
רב נחמן 122, 248, 510	רוטשטיין אברהם 486	קרוסון דוב 436
רנה פ. 16, 21	רוטשילד ארלעהיר 88, 106, 107, 111, ז"ם,	ר"אב אליעזר 105
רסטובסקי 71	516, 490, 473, 469, 467, 421, 112	ר"אב אסתר 105
רסקין יהושע 516	רוטשילד ארמון די 22, 25, 42, 43, 44, 45,	ר"אב בנימין 105
רפפורט אבשלום 307, 308, 422	67, 58, 54, 52, ב"ם, 48, 47, 46	ר"אב ברוך 105
רפפורט אברהם 60, 259, 436	69, ב"ם, 70, 78, 83, 92, 101, 106, 107	ר"אב יהודה 35, 91, 96, 104, ב"ם, 105, ד"ם,
רפפורט בלהה 422	108, ה"ם, 109, ד"ם, 110, 111, נ"ם, 115	240, 248, 322, 320, 510
רפפורט בנימין 340, 239, ב"ם, 476, 516, 517	117, 116, ה"ם, 118, ב"ם, 119, ו"ם, 120	ר"אב לאה 105
527	121, ה"ם, 122, ה"ם, 123, 124, 125	ר"אנאו מ. 300
רפפורט ברוך 240, ב"ם	126, ד"ם, 127, ט"ם, 129, ב"ם, 130, ב"ם,	ראש פנה (ועד המושבה) 324
רפפורט דוד 61, 66	131, ו"ם, 132, 133, 134, ו"א פ', 135	ראש פחה 127, 122, 441
רפפורט רבי חיים טוביה 96, 98, נ"ם, 99, 190	136, ב"ם, 137, 138, ו"ם, 139, ד"ם,	ראשוני שרה 523
204, 224, 340, 380, 382, 386, 422, ב"ם,	140, 141, ב"ם, 143, ב"ם, 145, ב"ם, 146	ריבנא מ. 513, 515
444	148, 149, 150, 151, ב"ם, 158, 159	רבינוביץ אברהם 60, 259, 378, 436
רפפורט יהודית 422	159, ב"ם, 160, נ"ם, 168, 169, 172, 190	רבינוביץ אליהו 309
רפפורט יהושע 183, 185	192, 193, 202, 229, 236, 238, 240, 241	רבינוביץ אסתר גרינשטיין 103
רפפורט כתרילאל 61, 99, 161, 223, 248,	242, 245, 246, 247, 249, 253, 255	רבינוביץ דבורה 498
302, 303, 315, 355, 355, 377, 378, 405	260, 262, 264, 265, 266, 268, 270	רבינוביץ יוסף 183, 185
436, 436, 435, 434, 413, 411, 410, 409	272, 273, 274, 275, 276, 282, 277	רבינוביץ נח 206
432, 428, ו"ם, 422, 448, 446, 437	283, 284, 287, 288, 292, 296, 305	רבינוביץ נטע 115, 388
498, 497, 476, 475, 463, ב"ם, 462	309, 313, 320, 322, 376, 377, 389	